

Eindverslag Opgraving

Gent, Sint-Elisabethbegijnhof Deel Oost

Titel

Eindverslag opgraving Gent Sint-Elisabethbegijnhof - Deel Oost

Auteur(s)

Ben Terryn, Robrecht Vanoverbeke
Met bijdrage van: Olivier Van Remoorter

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer

2018-0772

Plaats en datum

Gent, 21 april 2020

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 1419
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

De Zwarte Doos, Stad Gent

Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte.....	1
1.1	Administratieve gegevens.....	1
1.2	Archeologische voorkennis	3
1.2.1	Samenvatting bureauonderzoek (AN ID3331)	3
1.3	Onderzoeksopdracht	4
1.3.1	Onderzoeksdoelstelling	4
1.3.2	Onderzoeksvragen	4
1.3.3	Geplande werken en bodemingrepen	6
1.4	Werkwijze en strategie	11
1.4.1	Methode en technieken.....	11
1.4.2	Organisatie van de opgraving	11
1.4.3	Afwijkingen uitvoer onderzoek.....	12
1.4.4	Sampling, selectie- en inzamelstrategie vondsten en stalen	17
1.4.5	Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding.....	17
2	Bodem en paleolandschap	18
2.1	Paleolandschappelijk en bodemkundig kader	18
2.2	Bodemkundige profielregistraties.....	19
2.2.1	Beschrijving bodemkundige profielregistraties	19
3	Sporen en structuren	22
3.1	Inleiding	22
3.2	Weergave onderzoek: kaarten	23
3.3	Beschrijving en Interpretatie sporenbestand	26
4	Vondsten	31
4.1	Inleiding	31
4.2	Administratieve gegevens.....	31
	Aardewerk	32
4.2.1	Assessmentmethode	32
4.2.2	Inventaris	32
4.2.3	Conservatie en behandeling.....	35
4.2.4	Potentieel op kenniswinst.....	35
5	Stalen	35
5.1	Inleiding	35
6	Synthese onderzoeksresultaten	36
6.1	Datering en interpretatie van de archeologische site	36
6.2	Confrontatie met resultaten vooronderzoek	36
6.3	Aanwezigheid archeologisch erfgoed na de opgraving.....	37
6.3.1	Niet opgegraven archeologisch erfgoed	37
6.3.2	Zones zonder archeologisch erfgoed.....	37

6.4	Onderzoeksvragen: antwoorden	37
7	Samenvatting.....	40
8	Lijsten.....	41
8.1	Figurenlijst.....	41
8.2	Plannenlijst.....	41
8.3	Tabellenlijst	41
9	Bibliografie	42
10	Bijlagen	43
10.1	Allesporenkaart.....	43
10.2	Sporenlijst	43
10.3	Vondstenlijst.....	43
10.4	Fotolijst	43

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Gent, Sint-Elisabethbegijnhof – Deel Oost		
Ligging	Begijnhofdries 25-32, Edmond Boonenstraat 2-6, Hippoliet Lammensstraat 2-4, Gent, Gent, Oost-Vlaanderen		
Kadaster	Gent, Afdeling GENT 15, Sectie F, Perceelnummers 3731B, 3731C, 3731D, 3731E, 3731F en 3731G.		
Coördinaten	Noordwest:	x: 103881,38	y: 194326,11
	Noordoost:	x: 103927,75	y: 194316,01
	Zuidwest:	x: 103920,98	y: 194290,85
	Zuidoost:	x: 103876,60	y: 194300,05
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2018-0772		
ID Archeologienota	ID3331 ¹		
Opgraving	Projectcode	2018H56	
	Erkende archeoloog	Ben Terryn (Erkenningsnummer: 2015/00049)	
	Betrokken actoren	Terryn Ben (Veldwerkleider)	
		Robrecht Vanoverbeke (archeoloog)	
	Betrokken derden	Adonis Wardeh (archeoloog)	
		Dienst Stadsarcheologie Gent	
Uitvoertermijn	14 augustus 2018		

¹ ELSEN & DEMOEN 2017.

Plan 3: Plangebied op kadasterkaart (GRB)⁴ met projectie van de aangetroffen sporen (digitaal; 1:250; 13.03.2020)

1.2 Archeologische voorkennis

1.2.1 Samenvatting bureauonderzoek (AN ID3331)⁵

Het Convent Ter Velde en het Nieuw Convent zijn twee grote begijnenhuizen die een getuige vormen van de eerste fase van versterking binnen het Sint-Elisabethbegijnhof te Gent. In de nabije toekomst zullen de conventen op het plangebied omgevormd worden tot verschillende woningen, waarbij de algemene structuur van de als monument beschermde conventen bewaard blijft. Door middel van een uitgebreid historisch en bouwhistorisch onderzoek aangevuld met archiefstudie werd getracht conclusies te vormen over de archeologische waarde van het plangebied. Door deze conclusie te confronteren met de geplande ingrepen en de versterking die deze teweeg zullen brengen, wordt een advies voor een programma van maatregelen geformuleerd.

De vroegst gekende activiteit op het terrein van het Sint-Elisabethbegijnhof en zo ook op het plangebied valt volgens het historisch onderzoek samen met het ontstaan van het Begijnhof zelf in 1242. Binnen het begijnhof werden reeds enkele archeologische vondsten gedaan. Hierbij ging het steeds om vondsten die te dateren zijn tussen de 14de en de 17de eeuw, met een hoogtepunt rond de 16de eeuw. Wanneer naar het plangebied zelf gekeken wordt, is concrete bebouwing gekend vanaf 1660. Daarvoor bevonden zich mogelijk constructies van leem en hout op deze plaats. Over van het gros van de bebouwing op het perceel kan gezegd worden dat deze behoorlijk stabiel is gebleven. De weergave van de conventen op historische kaarten vanaf 1830 strookt in zeer grote mate met de hedendaagse toestand. Zo blijkt dat het voornamelijk de aanbouwen zijn die een fluctuerend element vormen, waarbij de historische kern van de conventen uit 1660 en 1664 steeds bewaard bleef. Het bodembestand lijkt hierdoor niet te zijn aangetast gedurende de laatste eeuwen, waardoor de kans op het treffen van archeologische sporen die dateren van de bouw van de conventen relatief hoog is,

⁴ AGIV 2020a

⁵ ELSSEN & DEMOEN 2017, p.69.

ondanks de verstedelijkte context van het plangebied. Aan de hand van de historische informatie, het historisch kaartmateriaal en op basis van archeologische opgravingen in de omgeving van het plangebied, kan niet met zekerheid gezegd worden dat er archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn voor deze oudste perioden. Door middel van een archeologisch onderzoek met een ingreep in de bodem kan dit hiaat aangevuld worden.

1.3 Onderzoeksopdracht

1.3.1 Onderzoeksdoelstelling⁶

Het projectgebied is gelegen in de historische binnenstad van Gent. In deze zone wordt een dense bewoning vanaf de late middeleeuwen verwacht. Er is sprake van de oprichting van het Sint-Elisabethbegijnhof vanaf het midden van de 13de eeuw. Actieve bewoning van het plangebied kon met zekerheid worden vastgesteld op historische kaarten vanaf de 16de eeuw. Gezien de relatief diepe uitgraving van voornamelijk de regenwater- en septische putten, is de kans op versterking van sporen van bewoning en bebouwing (voor de 16de eeuw) groot. De oudste periodes en de eeuwen voor de bouw van de huidige conventen, vormen een hiaat, dat door middel van een archeologische ingreep kan opgevuld worden. Bovendien kunnen sporen aan de oppervlakte komen die de onderzochte bouwhistorische evolutie vanaf de 16de eeuw bevestigen of hier extra informatie voor kunnen aanleveren. Ten slotte kunnen er artefacten aanwezig zijn die meer informatie verschaffen over de wooncultuur in het begijnhof als woontypologie in het algemeen. Het plangebied is vermoedelijk tot op vandaag behoorlijk onverstoord gebleven en lijkt een redelijk stabiel bodemgebruik gekend te hebben vanaf de bouw van de conventen in de 17de eeuw, waardoor de kans op het aantreffen van intacte archeologische waarden hoog is.

Het uitgevoerde bureauonderzoek in de archeologienota *Archeologienota Gent, Sint-Elisabethbegijnhof (ID3331)*⁷ heeft aangetoond dat er een site aanwezig was binnen de contouren van het plangebied, dat er voldoende kennispotentieel aanwezig was, dat behoud in situ niet mogelijk was en dat er voldoende info voorhanden was voor het opstellen van een Plan van Aanpak voor een opgraving. Bijgevolg werd het archeologische vooronderzoek na het bureauonderzoek als volledig beschouwd en werd een archeologienota met Programma van Maatregelen voor een opgraving / werfbegeleiding opgesteld.

1.3.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen werden opgenomen in het Programma van Maatregelen bij de archeologienota *Gent, Sint-Elisabethbegijnhof (ID3331)*⁸:

Bodem en paleolandschap (indien de natuurlijke bodem bereikt wordt):

- Op welke hoogte bevindt zich de natuurlijke bodem?
- Hoeveel verschillende lagen zijn er te onderscheiden (stratigrafie)? Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen lagen?
- Wat is de relatie tussen de bodem, de landschappelijke context en de archeologische sporen?

⁶ ELSEN & DEMOEN 2017, p.65.

⁷ ELSEN & DEMOEN 2017.

⁸ ELSEN & DEMOEN 2017, p.14–15 (PVM).

- Wat was de paleolandschappelijke context van het onderzoeksterrein voor het ontstaan van het begijnhof en de toetreding tot het stedelijke weefsel van Gent?
- Zijn er aanwijzingen voor de impact van de ligging van het terrein op de ontwikkeling van het landschap en de bodem en op de relatie tussen de mens en dit landschap (type landgebruik, inrichting van het landschap,...)

Sporen en structuren

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving. Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja, hoeveel niveaus zijn te onderscheiden? Wat is de omvang? Komen oversnijdingen voor? Wat is het geschatte aantal individuen?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Hoe staan de sporen in verband met het aanwezige bouwkundig en/of landschappelijk erfgoed?

Begijnhof

- Kan de kennis over de algemene chronologie van het begijnhof verfijnd worden a.d.h.v. de onderzoeksresultaten?
- Kan men op basis van het sporenbestand deze chronologie opdelen in meerdere periodes?
- Zijn er sporen van de verschillende destructiefasen van het begijnhof aangetroffen?
- Zijn er sporen van de verschillende renovatiefasen van het begijnhof aangetroffen?
- De huidige panden worden op basis van bouwhistorische gegevens in de 17de eeuw gedateerd. Zijn er aanwijzingen die deze datering tegenspreken?
- Werden de panden sindsdien nog ingrijpend heringericht?
- Zijn er sporen van oudere – voor de 17de eeuw – bouwfasen van de begijnhofpanden?
- Wat is de relatie tussen deze oudere bouwfasen en de huidige bouwfase: ruimtelijk, structureel,...?
- Hoe waren de achtererven bij de begijnhofpanden ingericht? Wat was de relatie tussen de achtererven en de panden? Hoe kaderede de functie van de achtererven (ambachtelijk, residentieel,...) binnen de algemene functionaliteit van het begijnhof?
- In hoeverre verschilt de inrichting van de achtererven bij de begijnhofpanden van deze bij andere bebouwing in middeleeuws Gent (of andere steden in middeleeuws Vlaanderen)?
- Wat was – voor elke occupatiefase – de relatie tussen de begijnhofpanden individueel en het volledige begijnhofcomplex?
- Wat was – voor elke occupatiefase – de relatie tussen het begijnhofcomplex en het omliggende landschap/stedelijke weefsel van Gent?

- Zijn er aanwijzingen voor de relatie tussen de ontwikkeling van het begijnhof en de ontwikkeling van de stedelijke weefsel van Gent?

Het onderzoeksterrein voor de oprichting van het begijnhof

- Zijn er sporen of structuren aangetroffen uit de periode voor de oprichting van het begijnhof (pré-13de eeuw)?
- Hoe was het terrein toen ingericht?
- Wat was de functie van het terrein destijds?
- Wat was de relatie met het zich toen volop ontwikkelende stedelijke weefsel van Gent?
- Zijn er aanwijzingen voor kenmerken van het toenmalige terrein die het aantrekkelijk maakten voor de inplanting van een begijnhof?

1.3.3 Geplande werken en bodemingrepen⁹

Algemeen

Binnen het plangebied, gelegen ter hoogte van het Sint-Elisabethbegijnhof te Gent, plande de opdrachtgever het opknappen van twee conventen. Hierbij werden verschillende ingrepen gepland die eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigden. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

- Sloopwerken buitenmuren: enkele muurtjes op de tuinen van de begijnhofpanden worden gesloopt. De sloop richt zich enkel op bovengronds opgaand muurwerk. Ter hoogte van het maaiveld worden de sloopwerken gestaakt.
- Aanleg nutsleidingen: een verstoring tot variërende diepte, maar echter slechts ca. 20 cm breed (buizen met diameter 11cm). De diepte van de aanlegsleuf is variabel, maar nooit meer dan 1.00 m. De loop van de nutsleidingen binnen het plangebied staat aangeduid op Plan 4.
- Aanleg fietsbergingen: Voor twee nieuwe fietsbergingen zullen twee vloerplaten gelegd worden. Deze hebben een oppervlakte van 4,89 m² (380 cm x 150 cm) en 7,87 m² (350 cm x 230 cm). Voor deze vloerplaten wordt 25 cm onder het maaiveld afgegraven, de funderingsstroken – 30 cm brede strook aan de rand van de onderfundering - tot 75 cm onder het maaiveld. Deze fietsbergingen situeren zich enerzijds centraal in het plangebied, tussen de twee gebouwen en anderzijds aan de rand van het plangebied, in het oosten.
- Installatie van zes regenwaterputten en vijf septische putten ter hoogte van de omringende tuin: Deze regenwaterputten zullen een doorsnede hebben van 130 cm, 150 cm of 170 cm tot 175 cm en een gelijke diepte. De bodem zal zo op deze plaatsen tot soms 175 cm diep verstoord worden. De afmetingen van deze septische putten zijn 130 cm x 75 cm x 130 cm. De locatie van de water- en septische putten binnen het plangebied staat aangeduid op Plan 4.
- Heraanleg vloeren: ook zullen verschillende vloeren in het interieur verwijderd worden (Plan 4). Enkel de houten planken vloeren die zich boven de kelder in het Convent Ter Velde situeren zullen behouden blijven. De vloeren op het gelijkvloers zullen in functie van de komst van nieuwe vloeren tot 20 cm afgegraven worden.

⁹ ELSSEN & DEMOEN 2017, pp.65–66.

Plan 4: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op GRB.¹⁰

Impactanalyse¹¹

Het potentieel op kenniswinst bij verder onderzoek kadert steeds binnen de krijtlijnen van de specificaties en de impact van de geplande ingrepen. Men kan in deze verwijzen naar volgende elementen (per type bodemingreep):

¹⁰ ELSÉN & DEMOËN 2017, p.7.

¹¹ ELSÉN & DEMOËN 2017, p.4-6 (PVM).

- Sloopwerken buitenmuren: De sloop richt zich enkel op bovengronds opgaand muurwerk en worden ter hoogte van het maaiveld gestaakt. Deze ingrepen leiden dan ook niet tot schade aan het ondergrondse archeologisch erfgoed en kunnen bijgevolg niet leiden tot maatregelen voor verder archeologisch onderzoek.
- Aanleg citernes, leidingen en fietsstallingen: Er kan worden uitgegaan van een volledige vernietiging van het archeologisch erfgoed ter hoogte van de aanlegputten van de citernes. Gezien de ingrepen geclusterd liggen, moet men uitgaan van een volledige verstoring in de zones tussen de citernes en de nutsleidingen.
- Heraanleg vloeren: Het uitbreken van het eerste vloerniveau zal geen waardevol bouwhistorisch of archeologisch erfgoed schaden. Deze vloeren hebben immers een erg beperkte waarde. Het is echter niet duidelijk of er zich onder deze vloerniveaus oudere, wel waardevolle vloerniveaus bevinden. Dit kan echter enkel tijdens verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem vastgesteld worden. Verder is het ook mogelijk ter hoogte van deze vloerniveaus restanten van oudere bouwfases van de begijnhofpanden bloot te leggen. Deze kunnen opklimmen tot de eerste bebouwing op het begijnhof, aan het midden van de 13de eeuw. Mede hierdoor zijn de locaties van de vloerniveaus archeologisch bijzonder interessant.

Bijkomend vooronderzoek ter hoogte van de te vervangen vloeren zou mogelijk maken een inschatting te maken van de archeologische waarde van onderliggende pakketten en vloerniveaus. Er werd echter niet voor geopteerd om verder vooronderzoek in de vorm van proefputten uit te voeren omdat:

- dergelijke proefputten destructief zijn voor mogelijk onderliggende vloerniveaus. Bij het aantreffen van waardevolle vloerniveaus dient het vooronderzoek onvolledig gestaakt te worden of dient een deel van de vloer uitgebroken te worden. Dit laatste brengt de volledigheid van de gegevens bij vervolgonderzoek in gevaar.
- dergelijke proefputten richten zich maar naar een klein deel van elk vloerniveau. De resultaten zijn bij voorbaat onvolledig en mogelijk niet representatief voor overige delen van de onderzoekszone.

Een volledige opgraving van de vloeren zal de integriteit van mogelijke onderliggende kwetsbare sporen en structuren (vloerniveaus) eerder garandeert dan een vooronderzoek. Ook zal deze onderzoekstechniek meer volledige resultaten opleveren. Er werd dan ook geadviseerd de vloerniveaus binnen het kader van een archeologische opgraving te onderzoeken.

In het Programma van Maatregelen opgesteld bij de archeologienota “Archeologienota Gent, Sint-Elisabethbegijnhof (ID3331)”¹² werden bijgevolg volgende onderzoekszones afgebakend (zie Plan 5):

Opgraving

- Heraanleg vloeren: het betreft zes groepen vloeren, verspreid over de verschillende begijnhofpanden (zie Plan 5). In totaal bedraagt de oppervlakte van deze vloeren samen 450 m². De opgravingen ter hoogte van de vloeren hebben een diepte van maximaal 25 cm onder het huidige vloerniveau.
- Aanleg nieuwe citernes, leidingen en fietsstallingen: er wordt uitgegaan van een volledige vernietiging van het archeologisch erfgoed ter hoogte van de aanlegputten van de citernes, de leidingen en de fietsstallingen (zie Plan 5). Gezien deze vaak geclusterd liggen, moet men ook uitgaan van een volledige versterking in de zones tussen de citernes en de leidingen. Gezien de diepte van de leidingen pas bepaald wordt bij de aanleg, dient tijdens de opgraving (conform CGP Hfdstk. 17) de volledige stratigrafische sequentie – tot op de moederbodem – te worden onderzocht.

De opgraving omvat zes opgravingszones. Deze zones hebben respectievelijk volgende oppervlakte:

- Zone NW: 6 m x 1,50 m = 9 m²
- Zone ZW: ca. 15 m x 6 m = 90 m²
- Zone centraal: ca. 13 m x 8 m = 104 m²
- Zone fietsstalling: 4 m x 3 m = 12 m²
- Zone NO: ca. 3 m x 16 m = 48 m²
- Zone ZO: 3 m x 16 m = 48 m²

De gecombineerde oppervlakte van de opgravingszones bedraagt 239 m²

Werbbegeleiding

Aanleg nieuwe nutsleidingen binnen de begijnhofgebouwen: Deze zone omvat de aanleg van nutsleidingen binnen de begijnhofgebouwen (ca. 130 m²) (zie Plan 5). De precieze omvang van deze ingrepen in de diepte wordt echter pas definitief bepaald tijdens de uitvoer. Het onderzoek eindigt op de diepte van de geplande ingrepen + een buffer van 10 cm.

De zone van de werfbegeleiding omvat enkel de locaties waar de nutsleidingen worden aangelegd in de historische vloeren. Ter hoogte van de reeds bestaande kelders worden de leidingen bovengronds aangelegd. Hier wordt de aanleg van de nutsleidingen uiteraard niet begeleid.

¹² ELSEN & DEMOEN 2017 PVM.

Plan 5: overzichtplan van de te onderzoeken opgravingszones.¹³

¹³ ELSEN & DEMOEN 2017, p.13 (PVM).

1.4 Werkwijze en strategie¹⁴

1.4.1 Methode en technieken

Opgraving: Aanleg nieuwe citernes, leidingen en fietsstallingen

De afgebakende zones waar clusters met septische putten worden aangelegd worden beschouwd als opgravingen van sites met complexe verticale stratigrafie. De afgebakende zones omvatten volledig te onderzoeken opgravingsputten. Voor de uitvoer het veldwerk wordt uitgegaan van de methode zoals voorgeschreven in het programma van maatregelen¹⁵ en de Code Goede Praktijk.¹⁶

Opgraving: Heraanleg vloerniveaus

De heraan te leggen vloerniveaus worden integraal opgegraven – tot op een diepte van 25 cm. De belangrijkste aandachtspunten hierbij zijn de registratie van alle verschillende vloerniveaus (met absolute en relatieve datering en chronologie), het opsporen van verdwenen bouwelementen (mogelijk voor oudere bouwfases) en het opsporen van mogelijke sporen die het begijnhof voorafgaan. Het hoge archeologische potentieel van deze onderzoekslocaties en de keuze voor de onderzoekstechniek (opgraving) worden elders in de archeologienota gemotiveerd. Voor de uitvoer het veldwerk wordt uitgegaan van de methode zoals voorgeschreven in het programma van maatregelen¹⁷ en de Code Goede Praktijk.¹⁸

Werfbegeleidingen:

De werfbegeleiding is in essentie een opgraving en is bijgevolg onderworpen aan dezelfde decretale bepalingen als een opgraving (zie C.G.P. HFDSTK 15 Opgraving generiek en C.G.P. HFDSTK 17 Opgraving sites met complexe stratigrafie). De werfbegeleiding betracht zo maximaal mogelijk de technieken van een archeologische opgraving te benaderen. Voor de uitvoer het veldwerk wordt uitgegaan van de methode zoals voorgeschreven in het programma van maatregelen¹⁹ en de Code Goede Praktijk.²⁰

1.4.2 Organisatie van de opgraving

Het onderzoek werd uitgevoerd op dinsdag 14 augustus 2018 onder leiding van erkende archeoloog Ben Terryn. Hij werd hierbij bijgestaan door archeologen Adonis Wardeh en Robrecht Vanoverbeke. Het machinaal graafwerk werd voorzien door de initiatiefnemer van de bouwwerken. De Dienst Stadsarcheologie Gent werd tevens op de hoogte gebracht van de uitvoering van het veldwerk.

Er werden 4 werkputten aangelegd voor een totale oppervlakte van 25 m².

De opgravingsvlakken werden aangelegd met behulp van een kraan op rupsbanden van ca. 15 ton met een gladde graafbak van 1.80 m. Van alle opgravingsvlakken werden overzichtsfoto's gemaakt. De werkputten en sporen werden ingetekend door middel van een GPS van het type Geomax Zenith 25 PRO en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Opgravingsvlakken werden gedetecteerd met een metaaldetector van het type Goldmaxx. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik

¹⁴ ELSEN & DEMOEN 2017, p.16–21.; AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020

¹⁵ ELSEN & DEMOEN 2017, p.16–17 (PVM).

¹⁶ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020; Hoofdstuk 15 en 17.

¹⁷ ELSEN & DEMOEN 2017, p.17–18 (PVM).

¹⁸ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020; Hoofdstuk 15 en 17.

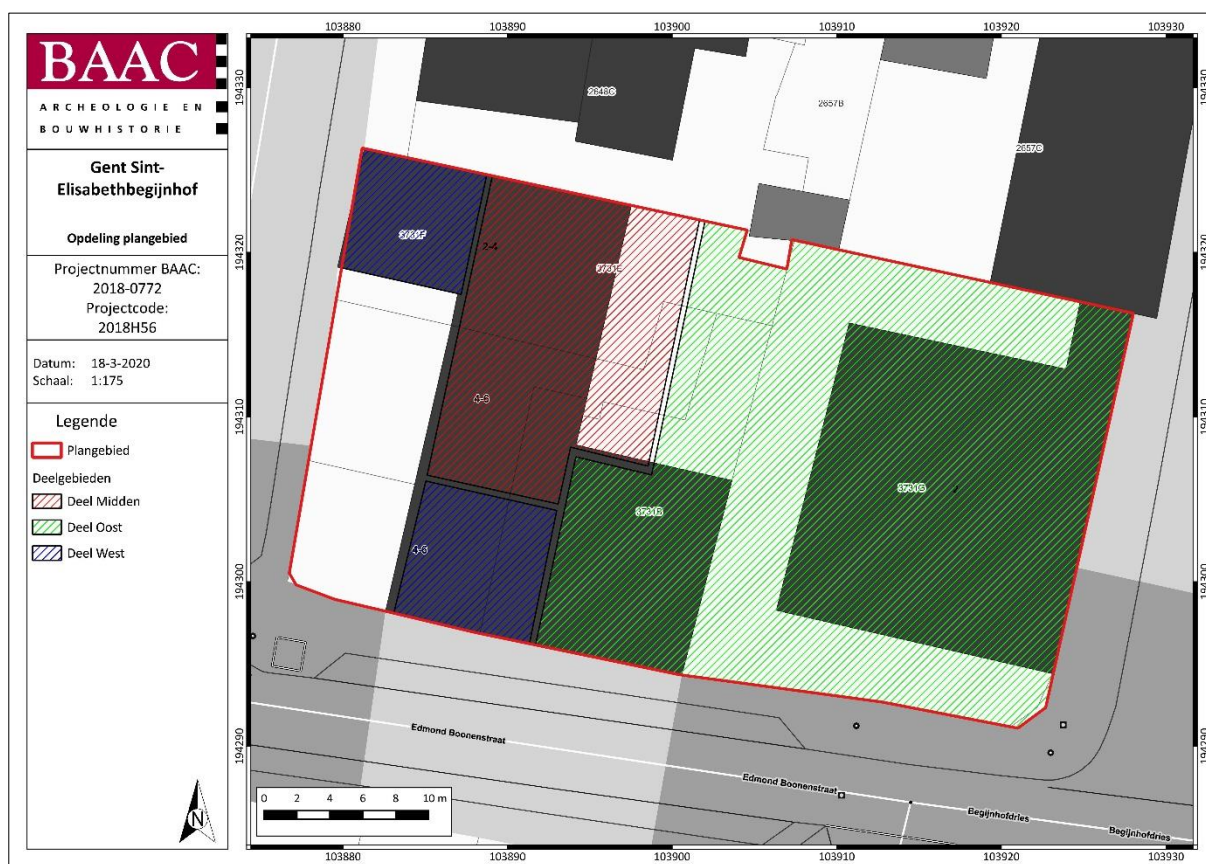
¹⁹ ELSEN & DEMOEN 2017, p.16–17 (PVM).

²⁰ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020; Hoofdstuk 15 en 17.

makend van een GIS omgeving werden de verzamelde data verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

1.4.3 Afwijkingen uitvoer onderzoek

In de periode ná de bekrachtiging van de archeologienota werd het bouwproject opgesplitst/verkocht in verschillende delen, met elk een verschillende eigenaar. De verbouwingswerken van de twee conventen werden uiteindelijk uitgevoerd door drie verschillende partijen. Eén van deze drie bouwheren (dezelfde oorspronkelijke initiatiefnemer van het totaalproject en dus van de archeologienota) contacteerde BAAC Vlaanderen bvba voor de uitvoering van het geadviseerde onderzoek binnen diens deel van de renovatie. Dit gebied wordt vanaf hier aangeduid als Deel Oost. De andere twee delen worden aangeduid als Deel Midden en Deel West. Plan 6 geeft een overzicht van de indicatieve opdeling van het oorspronkelijke projectgebied in drie aparte deelgebieden.

Plan 6: GRB met daarop aangegeven de opdeling na verkoop van het oorspronkelijke plangebied uit de archeologienota (delen Oost-midden-West. Dit eindeverslag handelt enkel over Deel Oost (Groen).

Dit Eindverslag is een weerslag van de uitgevoerde opgraving/werfbegeleiding voor slechts dit ene deel (Deel Oost) van het in het Programma van Maatregelen geadviseerde archeologisch onderzoek. In de andere twee delen (Deel Midden en Deel West) werden de bouwwerken uitgevoerd zonder daarbij de archeologische maatregelen in acht te hebben genomen. Deze handelingen zijn een inbreuk tegen de erfgoedwet en is zodoende gemeld aan het Agentschap Onroerend Erfgoed. Momenteel is dit dossier in behandeling bij de Diest Handhaving van het Agentschap Onroerend Erfgoed. In overleg met de bevoegde Erfgoedconsulent is beslist om het Eindverslag voor het uitgevoerde archeologische onderzoek in Deel Oost op te stellen. Zodoende kan het archeologische traject voor deze zone worden gerapporteerd en afgerond.

Ook binnen dit uitgevoerde Deel Oost werden enkele aanpassingen en wijzigingen ten opzichte van het goedgekeurde Programma van Maatregelen doorgevoerd. Zo waren de locaties van de toekomstige cisternen door de initiatiefnemer recentelijk gewijzigd en kwamen deze niet meer overeen met de locaties die werden opgenomen in de archeologienota. Op basis daarvan werd het puttenplan logischerwijs aangepast, daar enkel de zones die vergraven zouden worden voor het plaatsen van deze nutspuiten onderzocht dienden te worden.

In het bekrachtigde Programma van Maatregelen werden drie soorten onderzoek geadviseerd; zie Plan 7 voor de locaties van deze onderzoeken in Deel Oost:

- Aanleg citernes, leidingen en fietsstallingen (blauw): Gezien de ingrepen geclusterd liggen, moet men uitgaan van een volledige verstoring in de zones tussen de citernes en de nutsleidingen. Er is een marge opgenomen voor de aansluitingen. De omvang van deze zones noodzaakt meteen over te gaan tot een volledige archeologische opgraving in opgravingsputten.
- Heraanleg vloeren (lichtrood): Ter hoogte van de te vervangen vloerniveaus wordt overgegaan tot een volwaardige archeologische opgraving.
- Aanleg nieuwe nutsleidingen binnen de begijnhofgebouwen (donkerrood): werfbegeleiding.

Plan 7: Uitsnede uit de oorspronkelijke advieskaart met de geadviseerde archeologische onderzoeken ter hoogte van Deel Oost geprojecteerd. De locatie van deze onderzoeken is bepaald door het oorspronkelijke bouwplan.

Op Plan 8 wordt het uitgevoerde puttenplan weergegeven binnen Deel Oost ten opzichte van de onderzoekszones uit de archeologienota. Het is duidelijk dat het geadviseerde puttenplan niet geheel werd gevolgd. De oorspronkelijk voorzieningen in de noordoosthoek (langwerpige zone) werden verplaatst in westelijke richting. Ter plaatse werd werkput 2 aangelegd. In de centrale open ruimte, die deels in Deel Midden en deels in Deel Oost gelegen is, werd werkput 1 aangelegd voor de

nutsvoorzieningen die bij Deel Oost horen (Figuur 3). De zone voor de nutsvoorzieningen die verbonden zijn met Deel Midden, kon niet onderzocht worden. Werkputten 3 en 4 kwamen nagenoeg op exact dezelfde locatie als oorspronkelijk geplande ingrepen te liggen. Enkel werkput 4 werd inzake oppervlakte wat verkleind, omdat de te plaatsen nutspullen kleiner bleken te zijn (Figuur 1).

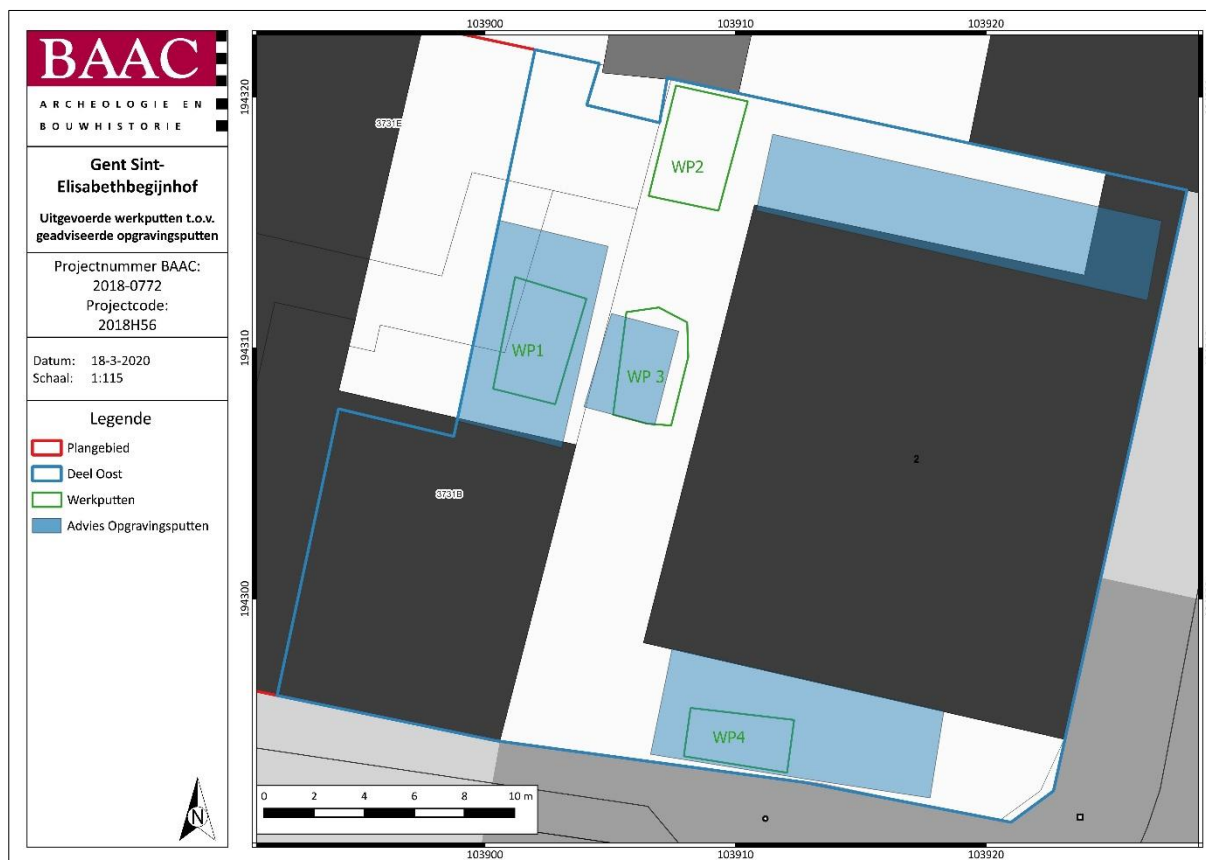

Figuur 1: Foto van het plaatsen van de nutspullen ter hoogte van werkput 4, na afronding van en aansluitend aan het archeologische veldwerk. Zoals zichtbaar is op de foto werd de grootte van de archeologische werkputten aangepast of gelijkgesteld aan de maximale bodemingreep.

De afmetingen van de werkputten werden namelijk steeds aangepast of gelijkgesteld aan de maximale bodemingreep, daar de verschillende nutspullen direct na afronding van het archeologisch onderzoek al werden geplaatst in de uitgegraven archeologische werkput. In het oorspronkelijke advies werd rondom de zones voor de nutspullen (die diep vergraven werden), telkens ook een advieszone bijgenomen voor de aan te koppelen leidingen. Tijdens het veldwerk werd door de veldwerkleider echter besloten deze uitgravingen in functie van de toekomstige nutsleidingen niet te begeleiden omdat de impact van deze uitgravingen beperkt bleef tot de benodigde maximale diepte en breedte voor het aanleggen van de leiding. Het betrof dus zeer smalle sleuven (15-20cm) met een beperkte diepte. Op basis van de bodemprofielen in de diepere uitgravingen ten behoeve van de nutspullen, was bovendien duidelijk geworden dat de leidingsleuven zouden uitgegraven worden in de postmiddeleeuwse ophogingspakketten. De inschatting was dat onderzoek van deze in diepte en breedte beperkte uitgravingsleuven geen meerwaarde zou bieden voor de reeds weinig relevante resultaten uit de grotere werkputten.

De nutspullen die geplaatst werden, hadden een diameter van ca. 1,60 m en een hoogte van 1,70 m. Per bouwput werden twee ronde nutspullen voorzien, bijgevolg hadden de werkputten (werkput 1-2-4) afmetingen van telkens ca. 2,00x 4,00 m. De diepte van de werkputten was maximaal 2,00 m onder

maaiveld. Werkput 3 betrof de uitgraving die nodig was voor het leggen van een funderingsplaat voor de fietsenstalling. Hier diende dan ook maar maximaal 0,30 m onder maaiveld te worden gegraven.

Plan 8: Overzicht van de uitgevoerde werkputten ten opzichte van de onderzoekszones uit de archeologienota.

Binnen de historische panden werden gelijktijdig met de boven vernoemde graafwerken, de bestaande vloeren uitgebroken en de niveaus manueel verdiept (rood in Plan 5). Deze werken gebeurden door de initiatiefnemer zelf, maar werden op regelmatige basis door BAAC bvba gecontroleerd. Echter kon al snel worden geconcludeerd dat bij deze activiteiten weinig tot geen relevante informatie zou worden verzameld. De huidige vloeren, met een recente datering werden verwijderd en daaronder werd maximaal nog 30cm uitgegraven. Tot op de aangegeven diepte werden geen relevante sporen, zoals oudere vloerniveaus, aangetroffen en kwam enkel een zandige stabiliseringslaag aan het licht (zie Figuur 2). Ook bleek dat voor de dieperliggende leidingsleuven (donkerrood in Plan 5) geen begeleiding diende te worden uitgevoerd, daar deze leidingen binnen de aangegeven afgraving zouden worden aangelegd en hiervoor dus geen extra bodemingrepen werden gepland.

Figuur 2: Uitgegraven vloerniveau binnen de panden

Figuur 3: Overzicht van de centrale binnentuin met werkput 1.

1.4.4 Sampling, selectie- en inzamelstrategie vondsten en stalen

Selectiestrategie vondsten

Er werd geen selectie van de vondsten op het terrein doorgevoerd. Alle vondsten werden ingezameld, met uitzondering van deze aangetroffen in de bouwvoor.

Samplingstrategie stalen

Elk relevant spoor werd bemonsterd, zodoende de wetenschappelijke onderzoeksvraagstellingen beantwoord kunnen worden.

1.4.5 Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding

Actoren en specialisten

n.v.t.

Betrokken derden

n.v.t.

2 Bodem en paleolandschap

2.1 Paleolandschappelijk en bodemkundig kader²¹

Het Sint-Elisabethbegijnhof werd opgetrokken in het Broek, een moerassig stuk braakland gelegen tussen het historische Prinsenhof en het aangegraven Lievekanaal. Het stedelijk en ingesloten geheel situeert zich in het noordwesten van de stadskern van Gent, in de buurt van de wijk het Rabot, tussen de Burgstraat en de Begijnhoflaan. Het terrein werd voor de oprichting van het begijnhof omgeven door een gracht en ligt in de onmiddellijke omgeving van Waterloo de Leie.

De vallei van de Leie maakt deel uit van de Vlaamse Vallei. Dit is een depressie die vanaf het Midden-Cromerien door fluviatiele processen is uitgeschuurd tot diep in het Paleogeen- en Neogeensubstraat en in de loop van het Weichseliaan opgevuld is geraakt. De dikte van dit jong-Quartaire opvulpakket kan meer dan 25 m, en plaatselijk zelfs tot 30 m bedragen. De Vlaamse Vallei vormt een lange, zandige vlakte waarvan de kern is gelegen ten noorden van Gent, tussen Maldegem en Stekene. De hoogte ligt er gemiddeld lager dan 10 m +TAW. Gedurende het Holoceen heeft de Leie zich als een *underfit river* ingesneden in de brede vallei. Vandaag heeft de rivier een breedte van enkele tientallen meters en slingert zij zich met grote meandervormige kronkels doorheen de valleibodem. In de loop van de tweede helft van de 19de en 20ste eeuw werd de loop van de Leie en de Schelde steeds meer rechtgetrokken in het kader van een grootschalig moderniseringsprogramma dat de waterafvoer moest verbeteren en de rivier bevaarbaar maken voor grotere schepen. Hierbij werden dijken aangelegd, oevers verstevigd en oude meanders afgesneden. Als gevolg hiervan werd het historische landschapspatroon deels weggevaagd en werden veel van de oorspronkelijke gras- en meerslanden opgehoogd voor landbouw, industrie en bewoning.

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen wordt binnen het plangebied het tertiair substraat gevormd door het Lid Van Vlierzele. Het Lid Van Vlierzele bestaat over het algemeen uit groen tot grijsgroen fijn zand dat soms kleihoudend is, plaatselijk dunne zandsteenbankjes bevat en tevens glauconiet- en glimmerhoudend is. De dikte van het pakket bedraagt ter hoogte van Gent zo'n 15 à 20 m.

Volgens de quartairgeologische kaart 1:50.000 bevindt het plangebied zich op de scheiding van twee faciëtypes. Enerzijds type 'KvF' en anderzijds type 'F'. 'KvF' slaat op een samenstelling van drie types facies, namelijk: Holoceen alluviaal zandige facies (K), holoceen venige facies (v) en Weichseliaan fluvioperiglaciaal zandige facies (F). Bij beide types ('KvF' en 'F') gaat het om alluviale sedimenten die zijn afgezet onder invloed van zijbeken in de grotere valleien, in het bijzonder de Scheldevallei.

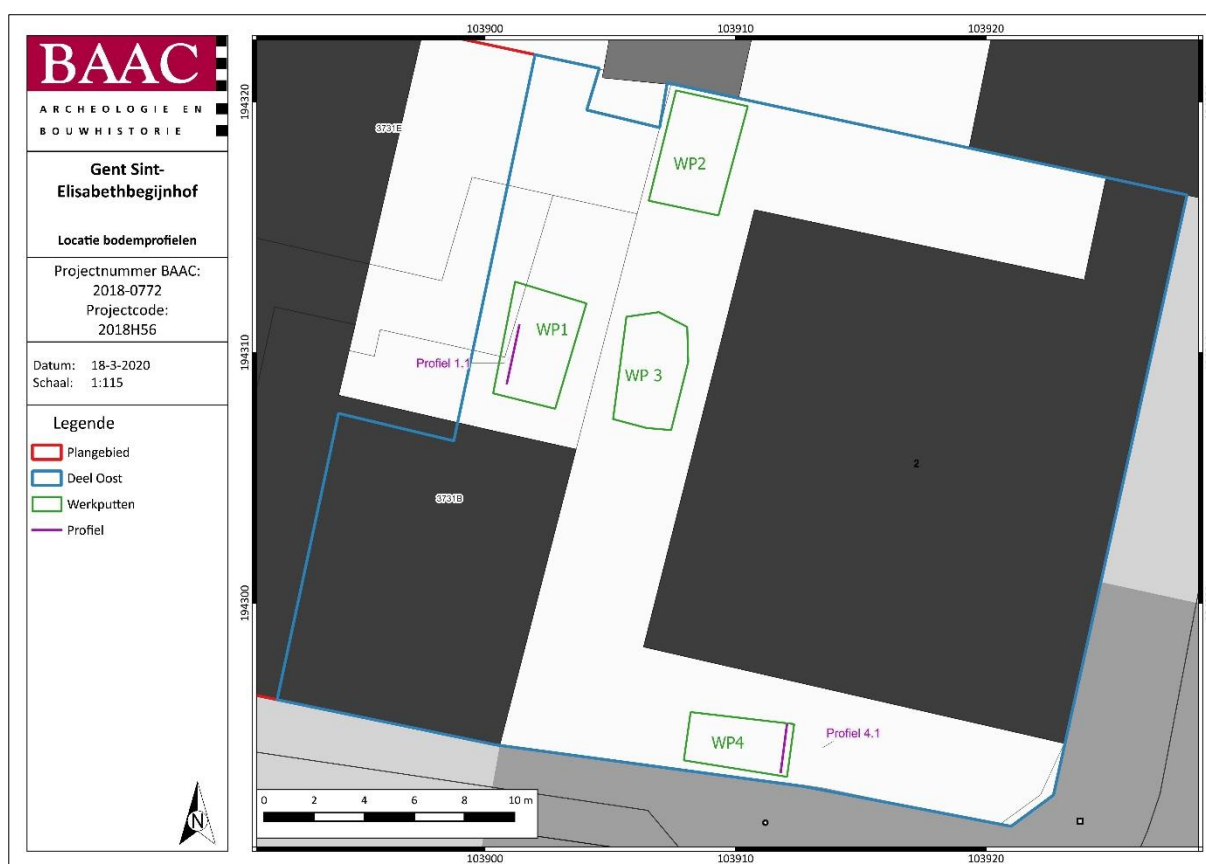
De bodemkundige gegevens voor het plangebied zijn schaars aangezien het midden in de bebouwde kom van Gent is gelegen en daarom niet gekarteerd is op de bodemkaart van Vlaanderen. Er kan worden aangenomen dat de bodem sterk beïnvloed is door allerlei antropogene activiteiten die er in het verleden hebben plaatsgevonden.

²¹ ELSEN & DEMOEN 2017, p.13–26.

2.2 Bodemkundige profielregistraties

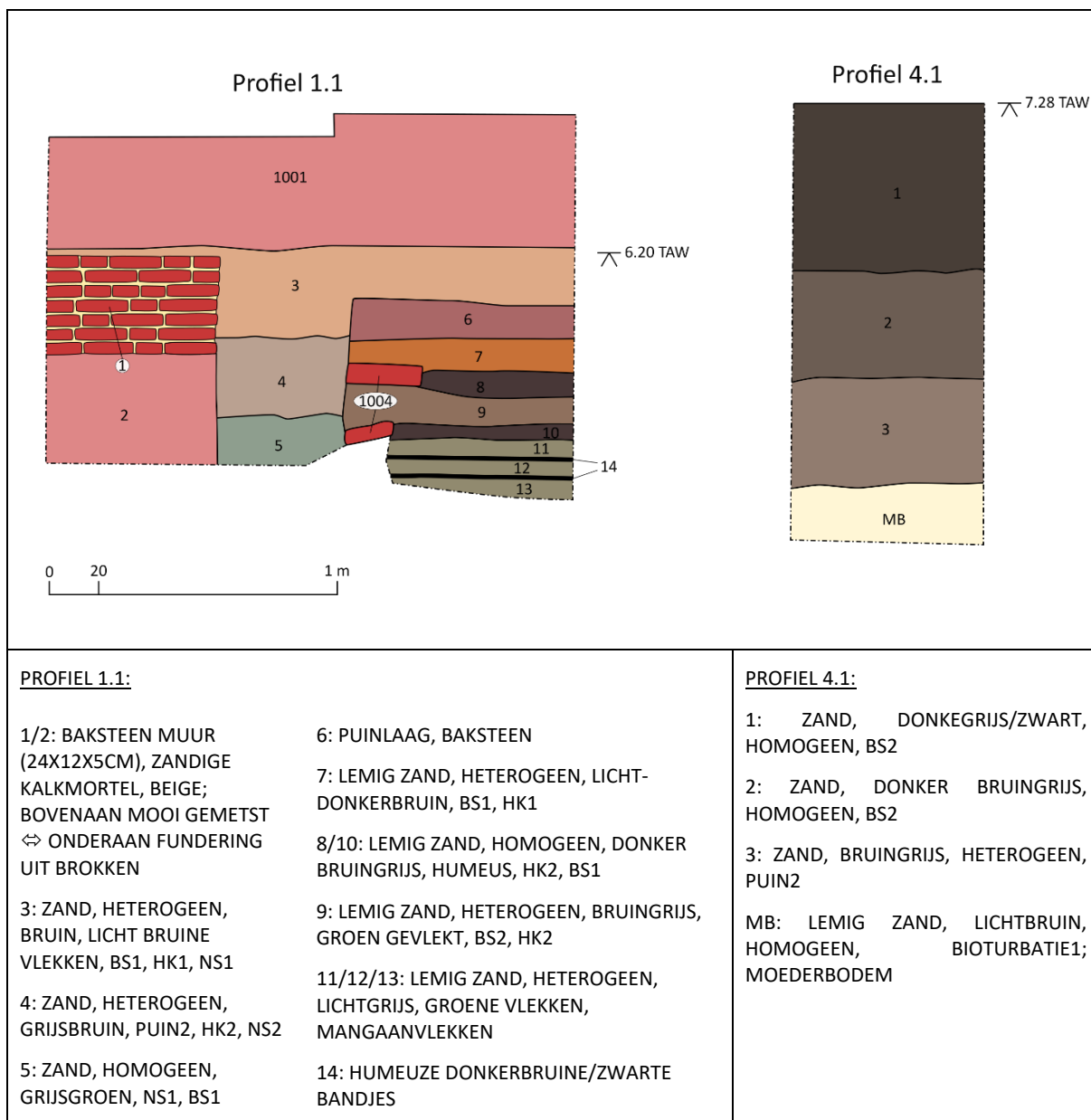
2.2.1 Beschrijving bodemkundige profielregistraties

De hoogte van het maaiveld binnen het plangebied bevindt zich op ongeveer 7,20 m +TAW. De vier werkputten die werden aangelegd, werden allen uitgegraven tot de maximale diepte van de bodemingreep. Enkel in Werkput 4 werd zo het niveau van de natuurlijke moederbodem bereikt. Dit niveau bevond zich op ca. 1,60 m onder het maaiveld. De andere werkputten werden minder diep uitgegraven. Tijdens het onderzoek werden uiteindelijk twee profielen geregistreerd. Profiel 1.1 bevond zich in de westelijke zijde van werkput 1, waar de bodemopbouw over een totale diepte van 1,40 m kon gedocumenteerd worden. Profiel 4.1 was gesitueerd in de oostelijke putwand van werkput 4 en was 1,80 m diep. In werkput 2 werd geen profiel gedocumenteerd omdat er zich ter plaatse een bakstenen beerbak bevond. In werkput 3 was de geplande uitgraving slechts 40 cm en werd beslist eveneens geen profiel te documenteren.

Plan 9: Weergave van de bodemkundige profielregistraties (digitaal; 1:1; 18.03.2020)

Zoals verwacht kon worden, werden in de twee profielen voornamelijk antropogene accumulatielagen waargenomen. Deze lagen zijn hoofdzakelijk donkerbruin of donkergrijs van kleur, opgebouwd uit zand of lemig zand en bevatten in meer of mindere mate antropogene inclusies als puin (baksteen en mortel), houtskoolbrokjes, aardewerk, glas en botmateriaal. Vooral de bovenste profiellagen bevatten zeer veel puin. Naar onder toe worden de lagen lemiger, lichter van kleur en bevatten ze steeds minder antropogene inclusies. Enkel in profiel 4.1 werd de natuurlijke moederbodem gedocumenteerd. Deze laag bestaat uit lichtbruin tot groen zand met mangaanspikkels en werd aangetroffen vanaf ca. 1,60 m onder maaiveld (5,68 m TAW).

Figuur 4: Profieltekeningen: Profiel 1.1 (Links) en Profiel 4.1 (Rechts).

Uit de gedocumenteerde bodemprofielen kan geconcludeerd worden dat de bodem ter hoogte van het plangebied tot een minimale diepte van 1,60 m onder het huidige maaiveld door menselijke activiteiten in het verleden is beïnvloed. Dit is gezien de ligging van het plangebied in het centrum van Gent niet verwonderlijk. Bovendien is uit historische bronnen bekend dat het Sint-Elisabethbegijnhof vanaf het midden van de 13de eeuw werd opgericht. Actieve bewoning van het plangebied kon op historische kaarten met zekerheid worden vastgesteld vanaf de 16de eeuw. Er heeft dus gedurende een zeer lange periode occupatie plaatsgevonden van het plangebied en deze heeft zoals verwacht een duidelijke stempel gedrukt op het bodemprofiel. De bovenste, zeer puinige lagen kunnen als postmiddeleeuwse ophooglagen worden geïnterpreteerd. De onderste lagen, die minder donker zijn van kleur, lemiger en minder antropogene inclusies bevatten, dateren vermoedelijk uit de oudere (laat)middeleeuwse occupatiefase.

Figuur 5: Profielfoto van profiel 1.1 in werkput 1.

Figuur 6: Profielfoto van profiel 4.1 in werkput 4.

3 Sporen en structuren

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk omvat een assessment en analyse van de sporen en structuren die tijdens het archeologische onderzoek werden gedocumenteerd. In de vier werkputten werden slechts enkele relevante archeologische sporen aangetroffen, die de aanwezigheid van een site bevestigden. Doordat de werkputten verspreid liggen is het verkregen beeld bovendien heel diffuus. Dit is vanzelfsprekend te wijten aan de heel gefragmenteerde inzet of lokalisering van de verschillende werkputten. Omdat de resultaten die tijdens het onderzoek verkregen werden zeer beperkt zijn, zullen alle sporen integraal besproken worden per werkput. Binnen deze bespreking zal het assessment en de analyse van de sporen vervat zitten. Ook wordt per werkput de stratigrafie ter plaatse besproken. In alinea 3.2 zijn verschillende kaarten opgenomen die een weergave geven van het gevoerde onderzoek.

Aangezien bij de archeologische werkzaamheden binnen de panden geen concrete resultaten werden gegenereerd (zie hoger), zijn de hieronder beschreven resultaten steevast van toepassing op de werkzaamheden buiten de panden. Er werden bovendien geen sporen, structuren of archeologische ensembles aangetroffen aan het oppervlak van het onderzoeksterrein.

3.2 Weergave onderzoek: kaarten²²

²² Plannen op meer gedetailleerde schaal opgenomen in de bijlagen.

²³ AGIV 2020a.

Plan 11: Chronologisch sporenplan van het onderzoek (digitaal; 1:1; 24.03.2020).²⁴

²⁴ AGIV 2020a.

Plan 12: Weergave van de vlakhoogtes (digitaal; 1:1; 24.03.2020).²⁵

²⁵ AGIV 2020a.

3.3 Beschrijving en Interpretatie sporenbestand

Werkput 1

Deze werkput werd aangelegd in het centrale open deel tussen de gebouwen en mat 4,50x3,00 m. Er werd in de werkput één archeologisch relevant niveau aangelegd op ca. 5,50 m TAW (maaiveld op ca. 7,00 m TAW). Dit niveau bleek namelijk al diep genoeg voor de plaatsing van de nuts-putten aangezien de 0-pas van de nieuwbouw hoger komt te liggen dan het bestaande maaiveld. Tijdens de aanleg van de werkput werden in totaal vier sporen gedocumenteerd.

Spoor 1001 betrof een bakstenen fundering die vrijwel meteen onder het maaiveld werd aangetroffen. De fundering was L-vormig en bevond zich in de zuidelijke en westelijke profielwand van de werkput. Ze was zeer rommelig opgebouwd uit bakstenen van 22x10x4,5 cm groot en een harde witte kalkmortel die ook tegen de zijkanten van de fundering werd uitgesmeerd. Het spoor was ook zichtbaar in profiel 1.1 (zie Figuur 7). De fundering was ongeveer 60 cm bewaard en de onderkant bevond zich op 6,36 m TAW. Aan de fundering kan duidelijk een postmiddeleeuwse datering gegeven worden, vermoedelijk 18de-19de eeuw. In de zuidwestelijke hoek van de werkput steunde de fundering op een poer waarvan de bovenste 40 cm mooier werd opgemetst en die daarna overging in een puinfundering. De poer was opgebouwd uit iets grotere bakstenen (24x12x5cm) en een bruine, zandige kalkmortel. Deze poer heeft vermoedelijk een iets oudere datering als spoor 1001, namelijk 16de-17de eeuw.

Figuur 7: Spoorfoto van fundering 1001.

Sporen 1002 en 1003 en 1004 werden op het niveau van vlak 1 gedocumenteerd. Spoor 1003 betrof de ophooglaag waarop het vlak werd aangelegd. Deze ophooglaag bestond uit sterk kleiig en humeus

zand met een donker bruingrijze kleur en inclusies van puinbrokjes en houtskool. Uit de laag werden ook verschillende scherven aardwerk (VNR 1) en enkele stukjes dierlijk bot (VNR 2) verzameld. Het aardwerk betreft grijs- en roodbakend aardwerk en steengoed uit Langerwehe. Het dateert uit de late middeleeuwen (14de eeuw). Spoor 1004 was in het vlak ovaal van vorm, bevond zich tegen de westelijke profielwand en was opgevuld met zwart, humeus en kleilig zand waarin veel inclusies voorkomen van verbrande leem en klei. Het aardwerk uit dit spoor (VNR3) dateert de context in de 16de-17de eeuw. Spoor 1002 betrof enkele gegroepeerde bakstenen die zich aan de rand van spoor 1004 bevonden en tekenen van verbranding vertoonden. Omdat de bakstenen gegroepeerd lagen werden ze in het veld beschreven als restant van een vloertje. Beide sporen (1002 en 1004) vertoonden daarenboven tekenen van verbranding vandaar de interpretatie als het restant van een mogelijke hardvloer. De slechte bewaringstoestand van de sporen en de beperkte ruimte waarin ze werden aangetroffen, laat echter niet toe om verdere conclusies over deze sporen te trekken. De interpretatie als mogelijk restant van een hardvloer blijft op basis van de verzamelde gegevens enkel hypothetisch.

Figuur 8: Vlakfoto van vlak 1 in werkput 1 waarop spoor 1002 en 1004 zichtbaar zijn.

Werkput 2

Werkput 2 heeft gelijkaardige afmetingen als de vorige werkput (4,50x3,00 m) en bevond zich in het noorden van het plangebied. De werkput werd bijna volledig ingenomen door een subrecente, in baksteen gemetste, rechthoekige beerput (zie Figuur 9). Het gebruikte baksteenformaat was 20,5x10,5x5cm. De gebruikte harde kalkmortel én cementmortel verraadden de eerder recente datering van het spoor. Deze beerput was de vergaarbak van de nog aanwezige reeks toiletten in de smalle gang in de noordoosthoek van het perceel. Deze reeks buitentoiletten werd tot in de 20ste eeuw gebruikt. De beerput werd onder begeleiding uitgegraven. In deze homogene, natte en niet-compacte vulling werden geen relevante artefacten aangetroffen.

Figuur 9: Foto van werkput 2 met zicht op de (sub)recente beerput.

De te plaatsen nutspuiten konden binnen de muren en bovenop de bakstenen beerputvloer worden geplaatst. Bijkomende sporen werden bijgevolg niet aangetroffen in deze werkput.

Werkput 3

Deze werkput werd aangelegd ter hoogte van de toekomstige fietsstalling. Hier zal enkel een betonnen vloerplaat worden aangelegd, waardoor er slechts een uitgraving van ca. 40cm onder de nulpas noodzakelijk was. Het aangelegde vlak bestond uit zandige pakketten met puinig materiaal waarin geen archeologische sporen werden aangetroffen (zie Figuur 10).

Figuur 10: Vlakfoto van werkput 3.

Werkput 4

De vierde en laatste werkput was gelokaliseerd aan de straatzijde, in het zuiden van het deelgebied. In deze werkput werden twee vlakken geregistreerd. Het eerste vlak werd aangelegd op het niveau van de zandige moederbodem die op ca. 1m60 onder maaiveld (ca. 5m70 TAW) werd aangetroffen (zie Figuur 11). Het geregistreerde profiel in de noordwand van de werkput wees, net zoals in werkput 1, op een accumulatie van antropogene pakketten bovenop de moederbodem. In het aangelegde vlak waren enkele puinkuilen zichtbaar die allen spoornummer 4001 kregen. Aardwerk dat in deze werkput werd verzameld uit de ophooglagen waardoor de afvalkuilen gegraven werden (VNR 4), dateert uit het begin van de 17de eeuw. Voor deze kuilen kan dus eveneens een postmiddeleeuwse datering aangehouden worden.

Figuur 11: Vlakfoto van vlak 1 werkput 4 (links) en het controlevlak in werkput 4 (rechts).

Om de nodig aanlegdiepte voor de nutspuiten te halen, werd de werkput na het documenteren van het eerste vlak nog een 20-tal cm dieper aangelegd (zie Figuur 11). Op dit vlak werden geen relevante archeologische sporen aangetroffen. Ook de puinkuilen (spoor 4001) uit vlak 1 waren niet meer aanwezig op dit niveau.

4 Vondsten

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk omvat een assessment van de aangetroffen vondsten. In totaal werden tijdens het veldwerk slechts 4 vondstnummers geïnventariseerd, goed voor 46 stuks aardewerk en 2 stuks dierlijk botmateriaal.

Er werd een assessment uitgevoerd op het aardewerk. Belangrijkste doel van dit assessment en determinatie was het dateren van de contexten waarin het materiaal werd aangetroffen. Het assessmentverslag van het aardewerk is hieronder integraal opgenomen.

Uit het assessment van het dierlijk botmateriaal bleek dat de hoeveelheid verzamelde vondsten te beperkt te zijn om bijkomende informatie in te winnen over het site. Hierop werd beslist om geen verder assessment of analyse op het materiaal uit te voeren

4.2 Administratieve gegevens

Tabel 1: Vondsten

VNR	VONDSTCATEGORIE	AANTAL
VNR 1	AW	29
VNR 2	DBOT	2
VNR 3	AW	8
VNR 4	AW	9

Aardewerk

4.2.1 Assessmentmethode

De verschillende materiaalcategorieën zijn bekeken door een specialist ter zake.

Tabel 2: Geraadpleegde specialisten

Vondstcategorie	Specialist
(post)midleleeuws aardewerk	O. Van Remoorter

Alle scherven van Gent-Sint Elisabethbegijnhof zijn eerst gedetermineerd op basis van aardewerksoort, daarna is verder gekeken naar vorm en vormdetails, versiering. Uitzonderlijke kenmerken, zoals onder andere het al dan niet verveerd of gefragmenteerd zijn van de scherven is opgenomen in Tabel 3. De scherven waarvan een vorm of versiering kon gedetermineerd worden, zorgen mogelijk voor een nauwere datering.

Zo werden per vondstnummer alle vondsten bekeken en ingevoerd in onderstaande tabel (Tabel 3). Zo werd eerst gekeken naar de vondstcategorie, vervolgens naar de dominante deelcategorie, waarna de belangrijkste gegevens m.b.t. de scherven genoteerd werden. Er werd ook getracht een ruwe datering te plakken op het materiaal. Indien een verfijning van deze datering mogelijk bleek werd dit bij de opmerkingen toegevoegd.

4.2.2 Inventaris

Tabel 3: Determinatie tabel aardewerk

VNR	SPOOR	TELLING	CHRONOLOGIE	BIJZONDERE KENMERKEN	DATERING
1	1003	28	LME	1 rand/oor kruik, 12 wand, 1 lensbodem grijs, 3 oor, 1 steel, 4 wand, 2 wand met sliblijnen, 1 aanzet standvin rood, 1 hals, 1 oor, 1 bodem SG met ijzerengobe	14e
3	1004	8	NT	1 wand, 1 bodem bloempot, 4 rand (2x voorraadpot, 2x grape) rood, 1 wand, 1 rand kan SG mt zoutglazuur	16e-17e
4		9	NT	3 bodem standring, 1 wand, 2 rand met oor (kan en grape) rood, 1 wand met oor witbakkend, 1 bijna AC zalfpot, 1 bijna AC zoutschaal majolica.	eerste helft 17e

Voor de inventaris wordt verwezen naar Tabel 3, waarin alle data per vondstnummer is verzameld.

Het ingezamelde schervenmateriaal bestaat uit 45 scherven uit de diverse sporen. De bewaring van het materiaal is meestal goed te noemen, maar het aardewerk zelf is sterk gefragmenteerd. Bij de meeste vondstnummers kunnen meerdere scherven geteld worden, maar hier zijn geen passende stukken bij aanwezig.

Het aardewerk bestaat uit één vondstnummer met laatmiddeleeuws aardewerk (VNR1) en twee vondstnummers met postmiddeleeuws aardewerk (VNR 3 en 4).

Het laatmiddeleeuws aardewerk bestaat uit grijs en rood aardewerk en steengoed uit Langerwehe (zie Figuur 12). Het ensemble bestaat uit sterk gefragmenteerd, maar wel homogeen materiaal. Binnen het aardewerk kan een kruik in grijs aardewerk herkend worden. De kruik in grijs aardewerk heeft een bandvormige rand. Verder kunnen ook nog verdere fragmenten van kannen in rood aardewerk met slijbversiering op de hals en ook in Langerwehesteengoed kunnen fragmenten van kannen herkend worden. In rood aardewerk komen ook nog oren van grappen en een steelfragment van een steelpan of steelkom voor.

Figuur 12: Foto van het materiaal uit VNR 1

Het postmiddeleeuws materiaal kan hoofdzakelijk in de 16^e-17^e eeuw gedateerd worden. Het aardewerk uit VNR 3 kan hoofdzakelijk als lokaal vervaardigd rood aardewerk geïdentificeerd worden (zie Figuur 13). tussen het materiaal kan een bodem van een bloempot op standring en enkele randfragmenten herkend worden. Bij de randen kunnen twee randen van grappen, een rand met oor van een voorraadpot en een rand van een tweede voorraadpot gedetermineerd worden. Bij het steengoed kunnen een wandfragment en een rand van een kan of kruik herkend worden. Het gaat om steengoed dat wellicht te Raeren vervaardigd werd.

Het aardewerk van VNR4 omvat zowel roodbakkend, witbakkend aardewerk als majolica (zie Figuur 14). Ook hier is het materiaal sterk gefragmenteerd, maar wel homogeen. Opvallend zijn de twee majolicavondsten. Het gaat om een quasi archeologisch compleet zalfpotje en een zoutschaaltje. Deze twee vondsten zijn duidelijke indicatoren van een toch wel meer welgestelde context. Binnen een begijnhof is dit niet geheel verwonderlijk. Op basis van deze twee vondsten kan dit ensemble in de eerste helft van de 17^e eeuw gedateerd worden.

Figuur 13: Aardewerk uit VNR 3

Figuur 14: Aardewerk uit VNR 4

6 Synthese onderzoeksresultaten

6.1 Datering en interpretatie van de archeologische site

Het sporensensemble dat tijdens het onderzoek werd aangetroffen is zeer beperkt. Het is daardoor onmogelijk om op basis van deze gegevens de ontstaansgeschiedenis van het plangebied en haar omgeving, namelijk het Sint-Elisabethbegijnhof, op punt te stellen.

De verzamelde gegevens zijn te verspreid en te fragmentair om concrete uitspraken te doen over de conventen en het begijnhof. De beperkte impact van de ingrepen die archeologisch werden begeleid, lieten niet toe een overzichtelijk beeld te creëren van de onderzoekslocatie.

De profielen in wp1 en wp4 wijzen op een complexe stratigrafie (WP1 vlak 1 op 5m40 TAW - WP4 vlak 1: 5m70 TAW / vlak 2 op 5m50 TAW) met diverse antropogene accumulatielagen die hun oorsprong kennen in de late middeleeuwen. Dit is gezien de ligging van het plangebied binnen de grenzen van het Sint-Elisabethbegijnhof niet verwonderlijk. Uit historische bronnen is bekend dat het begijnhof vanaf het midden van de 13de eeuw werd opgericht. Actieve bewoning van het plangebied kon op historische kaarten met zekerheid worden vastgesteld vanaf de 16de eeuw. Er heeft dus gedurende een lange periode occupatie plaatsgevonden binnen het plangebied en dit heeft zoals verwacht een duidelijke stempel gedrukt op het bodemprofiel. Het beperkte aantal vondsten dat werd ingezameld gedurende het onderzoek bevestigt dit beeld. Het dateert in de late middeleeuwen (14de eeuw) en de postmiddeleeuwse periode (16de-17de eeuw). Enkele aardewerkvondsten zijn duidelijke indicatoren van een toch wel meer welgestelde context, wat binnen een begijnhof niet geheel verwonderlijk is.

6.2 Confrontatie met resultaten vooronderzoek

In de bekrachtigde archeologienota werden de verwachtingen voor het plangebied opgesteld. Het bodembestand leek op basis van de uitgevoerde bureaustudie niet aangetast te zijn gedurende de laatste eeuwen, waardoor de kans op het treffen van archeologische sporen hoog was. Zo zouden er in het plangebied naar alle waarschijnlijkheid sporen terug te vinden zijn vanaf de 13de en de 14de eeuw. Dit is namelijk de periode van het ontstaan van het Sint-Elisabethbegijnhof en de periode waarin het begijnhof zijn grote structuur kreeg die ook vandaag nog herkenbaar is. Voorgaande archeologische vondsten in de buurt van het plangebied brachten steeds sporen van deze eeuw en de daaropvolgende naar de oppervlakte. Zo was het ook mogelijk dat sporen uit de door het bouwhistorisch onderzoek gekende geschiedenis aan de oppervlakte komen. Verder konden vondstenconcentraties van tegels, keukengerei en dergelijke verwijzen naar het leven binnen de muren van het begijnhof.

De resultaten van het uitgevoerde veldonderzoek liggen in de lijn van de vooraf opgestelde verwachting. Er werden sporen en vondsten aangetroffen die dateren vanaf de late middeleeuwen, de periode waarin het begijnhof werd opgericht. De geregistreerde bodemprofielen met diverse antropogene accumulatielagen bevestigen de lange periode van occupatie die binnen het plangebied heeft plaatsgevonden. Echter is het op basis van de tijdens het veldonderzoek verzamelde gegevens onmogelijk om de verwachting bij te stellen, te bevestigen of te corrigeren. Het is namelijk onmogelijk om de ontstaansgeschiedenis van het plangebied en daarbij haar omgeving, namelijk het Sint-Elisabethbegijnhof, op punt te stellen. De verzamelde gegevens zijn te verspreid en te fragmentair om concrete uitspraken te doen over de conventen en het begijnhof.

6.3 Aanwezigheid archeologisch erfgoed na de opgraving

6.3.1 Niet opgegraven archeologisch erfgoed

Dit Eindverslag is een weerslag van de uitgevoerde opgraving/werfbegeleiding voor slechts één deel (Deel Oost) van het in het Programma van Maatregelen opgelegde archeologisch onderzoek. In de andere twee delen (Deel Midden en Deel West) werden de bouwwerken uitgevoerd zonder archeologische begeleiding. Deze werkwijze is een inbreuk tegen de maatregelen opgenomen in het goedgekeurde Programma van Maatregelen van de “*Archeologienota Gent, Sint-Elisabethbegijnhof (ID3331)*”²⁶ en is zodoende gemeld aan het Agentschap Onroerend Erfgoed. Momenteel is dit dossier in behandeling bij de Diest Handhaving van het Agentschap Onroerend Erfgoed.

In overleg met de bevoegde Erfgoedconsulent is beslist om het Eindverslag voor het uitgevoerde archeologische onderzoek in Deel Oost op te stellen. Zodoende kan het archeologische traject voor deze zone worden gerapporteerd en afgerond. In het onderzochte deel (Deel Oost) werden alle diepere graafwerkzaamheden ten behoeve van het plaatsen van cisternes archeologisch begeleid. Hierdoor werden uiteindelijk vier locaties onderzocht tot op de benodigde uitgravingsdiepte (zie Plan 10).

6.3.2 Zones zonder archeologisch erfgoed

In drie van de vier onderzochte zones (werkputten) werd archeologisch erfgoed aangetroffen. Enkel in werkput 3 werd geen archeologisch erfgoed aangetroffen aangezien de toekomstige versterking en dus ook de graafwerkzaamheden ter plaatse het archeologisch niveau niet bereikten.

Binnen de historische panden werden de bestaande vloeren onder begeleiding uitgedaagd en de niveaus manueel verdiept tot 30 cm onder het vloerniveau. Tot op deze diepte werden geen relevante sporen, zoals oudere vloerniveaus, aangetroffen en kwam enkel een zandige stabiliseringslaag aan het licht.

6.4 Onderzoeksvragen: antwoorden

Het sporenensemble dat tijdens het onderzoek werd aangetroffen is zeer beperkt. De verzamelde gegevens zijn te verspreid en te fragmentair om concrete uitspraken te doen over de conventen en het begijnhof. Hierdoor kunnen ook een groot aantal onderzoeksvragen met betrekking tot het begijnhof niet beantwoord worden.

Bodem en paleolandschap (indien de natuurlijke bodem bereikt wordt):

- Op welke hoogte bevindt zich de natuurlijke bodem?

De natuurlijke bodem werd aangetroffen in profiel 4.1. Het niveau werd aangetroffen op 1,60 m onder maaiveld op ongeveer 5,68 m TAW.

- Hoeveel verschillende lagen zijn er te onderscheiden (stratigrafie)? Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?

Tijdens de profielregistratie in werkput 1 (profiel 1.1) en werkput 4 (profiel 4.1) werden verschillende antropogene accumulatielagen onderscheiden. Deze lagen kenmerken zich door een donkerbruine of donkergrijze kleur, zijn opgebouwd uit zand of lemig zand en bevatten in meer of mindere mate antropogene inclusies als puin (baksteen en mortel), houtskoolbrokjes,

²⁶ ELSEN & DEMOEN 2017.

aardewerk, glas en botmateriaal. De natuurlijke moederbodem bestaat uit lichtbruin tot groen zand met mangaanspikkels.

- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?

De geregistreerde bodemprofielen maken duidelijk dat er ter plaatse een langdurige menselijke occupatie heeft plaatsgevonden. Hierdoor is de oorspronkelijk natuurlijke bodemopbouw volledig verloren gegaan.

- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen lagen?

Op basis van aardewerk dat uit de onderste antropogene ophooglagen werd ingezameld (spoor 1003) kunnen deze lagen in de late middeleeuwen (14de eeuw) gedateerd worden.

- Wat is de relatie tussen de bodem, de landschappelijke context en de archeologische sporen?

Er konden tijdens het onderzoek te weinig gegevens verzameld om dit te bepalen.

- Wat was de paleolandschappelijke context van het onderzoeksterrein voor het ontstaan van het begijnhof en de toetreding tot het stedelijke weefsel van Gent?

Er konden tijdens het onderzoek te weinig gegevens verzameld om dit te bepalen.

- Zijn er aanwijzingen voor de impact van de ligging van het terrein op de ontwikkeling van het landschap en de bodem en op de relatie tussen de mens en dit landschap (type landgebruik, inrichting van het landschap,...)

Er konden tijdens het onderzoek te weinig gegevens verzameld om dit te bepalen.

Sporen en structuren

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving. Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?

Er werden geen archeologisch relevante sporen aangetroffen tijdens het onderzoek.

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Er werden geen structuren aangetroffen tijdens het onderzoek.

- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

De aangetroffen sporen dateren allemaal vanaf de late middeleeuwen tot heden.

- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja, hoeveel niveaus zijn te onderscheiden? Wat is de omvang? Komen oversnijdingen voor? Wat is het geschatte aantal individuen?

nvt

- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?

nvt

- Wat is de vastgestelde bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

nvt

- Hoe staan de sporen in verband met het aanwezige bouwkundig en/of landschappelijk erfgoed?

nvt

Begijnhof

- Kan de kennis over de algemene chronologie van het begijnhof verfijnd worden a.h.v. de onderzoeksresultaten?
De verzamelde gegevens zijn te verspreid en te fragmentair om concrete uitspraken te doen over de conventen en het begijnhof.
- Kan men op basis van het sporenbestand deze chronologie opdelen in meerdere periodes?
- Zijn er sporen van de verschillende destructiefasen van het begijnhof aangetroffen?
- Zijn er sporen van de verschillende renovatiefasen van het begijnhof aangetroffen?
- De huidige panden worden op basis van bouwhistorische gegevens in de 17e eeuw gedateerd. Zijn er aanwijzingen die deze datering tegenspreken?
- Werden de panden sindsdien nog ingrijpend heringericht?
- Zijn er sporen van oudere – voor de 17e eeuw – bouwfasen van de begijnhofpanden?
- Wat is de relatie tussen deze oudere bouwfasen en de huidige bouwfase: ruimtelijk, structureel,...?
- Hoe waren de achtererven bij de begijnhofpanden ingericht? Wat was de relatie tussen de achtererven en de panden? Hoe kaderede de functie van de achtererven (ambachtelijk, residentieel,...) binnen de algemene functionaliteit van het begijnhof?
- In hoeverre verschilt de inrichting van de achtererven bij de begijnhofpanden van deze bij andere bebouwing in middeleeuws Gent (of andere steden in middeleeuws Vlaanderen)?
- Wat was – voor elke occupatiefase – de relatie tussen de begijnhofpanden individueel en het volledige begijnhofcomplex?
- Wat was – voor elke occupatiefase – de relatie tussen het begijnhofcomplex en het omliggende landschap/stedelijke weefsel van Gent?
- Zijn er aanwijzingen voor de relatie tussen de ontwikkeling van het begijnhof en de ontwikkeling van de stedelijke weefsel van Gent?

Het onderzoeksterrein voor de oprichting van het begijnhof

- Zijn er sporen of structuren aangetroffen uit de periode voor de oprichting van het begijnhof (pré-13e eeuw)?
Er werden geen sporen aangetroffen die dateren uit de periode voor de oprichting van het begijnhof.
- Hoe was het terrein toen ingericht?
- Wat was de functie van het terrein destijds?
- Wat was de relatie met het zich toen volop ontwikkelende stedelijke weefsel van Gent?
- Zijn er aanwijzingen voor kenmerken van het toenmalige terrein die het aantrekkelijk maakten voor de inplanting van een begijnhof?

7 Samenvatting

In Augustus 2018 voerde Baac Vlaanderen een opgraving/werfbegeleiding uit binnen een plangebied gelegen in het Sint-Elisabethbegijnhof te Gent. Tijdens deze opgraving/werfbegeleiding werd het uitgraven van vier putten voor de plaatsing van regenwater- en septische putten begeleid.

Tijdens het vooronderzoek binnen het kader van een archeologienota was op basis van een bureaustudie een archeologische verwachting opgesteld voor het plangebied. Deze verwachting was dat het bodembestand binnen het plangebied niet was aangetast gedurende de laatste eeuwen. Hierdoor was de kans op het treffen van archeologische sporen hoog. Zo zouden er in het plangebied naar alle waarschijnlijkheid sporen terug te vinden zijn vanaf de 13de en de 14de eeuw. Deze periode valt samen met het ontstaan van het Sint-Elisabethbegijnhof en de periode waarin het begijnhof zijn grote structuur kreeg die ook vandaag nog herkenbaar is in het stratenplan. Voorgaande archeologische vondsten in de buurt van het plangebied brachten steeds sporen van deze eeuw en de daaropvolgende periodes aan het licht. Zo was het ook mogelijk dat sporen uit de door het bouwhistorisch onderzoek gekende geschiedenis aan de oppervlakte zouden komen. Verder konden vondstenconcentraties van tegels, keukengerei en dergelijke meer kennis verschaffen over het leven binnen de muren van het begijnhof.

Gezien de relatief diepe uitgraving van de regenwater- en septische putten, was de kans op verstoring van sporen van bewoning en bebouwing van groot. De oudste periodes en de eeuwen voor de bouw van de huidige conventen, vormen een hiaat in de kennis van het begijnhof. Dit hiaat kon door middel van een archeologische ingreep ingevuld worden. Bovendien konden sporen aan de oppervlakte komen die de onderzochte bouwhistorische evolutie vanaf de 16de eeuw bevestigen of hier extra informatie voor kunnen aanleveren. Ten slotte konden er ook artefacten worden teruggevonden die meer informatie verschaffen over de wooncultuur in het begijnhof als woontypologie in het algemeen.

In de periode ná de bekrachtiging van de archeologienota werd het bouwproject echter opgesplitst/verkocht in drie verschillende delen, met elk een verschillende eigenaar. Dit Eindverslag vormt de weerslag van de uitgevoerde opgraving/werfbegeleiding voor slechts één deel (Deel Oost) van het in het Programma van Maatregelen opgelegde archeologisch onderzoek. Tijdens de opgraving werden vier werkputten aangelegd op de locaties waar de regenwater- en septische putten geplaatst zouden worden. Hierbij werd enkel uitgegraven wat noodzakelijk was voor de plaatsing van deze putten waardoor de verstoring van het archeologische erfgoed beperkt bleef. Het had echter ook tot gevolg dat de omvang van het archeologische onderzoek beperkt bleef.

De resultaten van het uitgevoerde onderzoek liggen deels in de lijn van de vooraf opgestelde verwachting. Er werden sporen en vondsten aangetroffen die dateren vanaf de late middeleeuwen, de periode waarin het begijnhof werd opgericht. De geregistreerde bodemprofielen met diverse antropogene accumulatielagen bevestigd de lange periode van occupatie die binnen het plangebied heeft plaatsgevonden. Echter is het op basis van de tijdens het veldonderzoek verzamelde gegevens onmogelijk om de verwachting bij te stellen, te bevestigen of te corrigeren. Het is namelijk onmogelijk om de ontstaansgeschiedenis van het plangebied en daarbij haar omgeving, namelijk het Sint-Elisabethbegijnhof, op punt te stellen. De verzamelde gegevens zijn te verspreid en te fragmentair om concrete uitspraken te doen over de conventen en het begijnhof.

8 Lijsten

8.1 Figurenlijst

Figuur 1: Foto van het plaatsen van de nutspuiten ter hoogte van werkput 4, na afronding van en aansluitend aan het archeologische veldwerk. Zoals zichtbaar is op de foto werd de grootte van de archeologische werkputten aangepast of gelijkgesteld aan de maximale bodemingreep.	14
Figuur 2: Uitgegraven vloerniveau binnen de panden.	16
Figuur 3: Overzicht van de centrale binnentuin met werkput 1.	16
Figuur 4: Profieltekeningen: Profiel 1.1 (Links) en Profiel 4.1 (Rechts).	20
Figuur 5: Profielfoto van profiel 1.1 in werkput 1.	21
Figuur 6: Profielfoto van profiel 4.1 in werkput 4.	21
Figuur 7: Spoorfoto van fundering 1001.	26
Figuur 8: Vlakfoto van vlak 1 in werkput 1 waarop spoor 1002 en 1004 zichtbaar zijn.	27
Figuur 9: Foto van werkput 2 met zicht op de (sub)recente beerput.	28
Figuur 10: Vlakfoto van werkput 3.	29
Figuur 11: Vlakfoto van vlak 1 werkput 4 (links) en het controlevlak in werkput 4 (rechts).	30
Figuur 12: Foto van het materiaal uit VNR 1.	33
Figuur 13: Aardewerk uit VNR 3.	34
Figuur 14: Aardewerk uit VNR 4.	34

8.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 13.03.2020)	2
Plan 2: Plangebied op kadastrale kaart (GRB) (digitaal; 1:250; 13.03.2020)	2
Plan 3: Plangebied op kadastrale kaart (GRB) met projectie van de aangetroffen sporen (digitaal; 1:250; 13.03.2020)	3
Plan 4: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op GRB.	7
Plan 5: overzichtsplanning van de te onderzoeken opgravingszones.	10
Plan 6: GRB met daarop aangegeven de opdeling na verkoop van het oorspronkelijke plangebied uit de archeologienota (delen Oost-midden-West. Dit eindverslag handelt enkel over Deel Oost (Groen).	12
Plan 7: Uitsnede uit de oorspronkelijke advieskaart met de geadviseerde archeologische onderzoeken ter hoogte van Deel Oost geprojecteerd. De locatie van deze onderzoeken is bepaald door het oorspronkelijke bouwplan.	13
Plan 8: Overzicht van de uitgevoerde werkputten ten opzichte van de onderzoekszones uit de archeologienota.	15
Plan 9: Weergave van de bodemkundige profielregistraties (digitaal; 1:1; 18.03.2020)	19
Plan 10: Algemeen sporenplan van het onderzoek (digitaal; 1:1; 24.03.2020).	23
Plan 11: Chronologisch sporenplan van het onderzoek (digitaal; 1:1; 24.03.2020).	24
Plan 12: Weergave van de vlakhoogtes (digitaal; 1:1; 24.03.2020).	25

8.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Vondsten	31
Tabel 2: Geraadpleegde specialisten	32
Tabel 3: Determinatie tabel aardewerk	32

9 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel. Available at: https://www.onroerendergoed.be/sites/default/files/2019-03/CGP_V4_geen_TC_20190322.pdf.
- AGIV, 2020a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootschalig Referentiebestand (GRB).
- AGIV, 2020b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- ELSEN, L. & DEMOEN, D., 2017. *Archeologienota Gent, Sint-Elisabethbegijnhof, BAAC Vlaanderen Rapport 488*, Gent.

10 Bijlagen

10.1 Allesporenkaart

10.2 Sporenlijst

10.3 Vondstenlijst

10.4 Fotolijst